

koža

jana bodnárová

ASPEKT

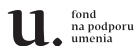
ASPEKT
knižná edícia

Jana Bodnárová Koža

Vyšlo v roku 2019 v Knižnej edícii ASPEKT.

www.aspekt.sk

Publikáciu z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

Redakcia: ASPEKT

Copyright © Jana Bodnárová 2019

Fotografie a spolupráca na vizuálnej koncepcii:

Pavína Fichta Čierna (dokumentácia performancií Claude Johann Čierny, Rozália Majerčíková, Anton Čierny, Pavína Petrželková)

Fotografie © Pavína Fichta Čierna 2019

Design and layout © Layout JS. 2019

Produkcia: pressitech, s. r. o., Bratislava

Prvé vydanie

ISBN 978-80-8151-081-6

EAN 9788081510816

koža

jana bodnárová

performancie pre fotografie pavlína fichta čierna

ASPEKT ®

Pavlna Fichta Čierna (nar. 1967 v Žiline) tvorí v oblasti mediálneho umenia a filmu. Zaoberá sa sociálnymi témami a jej diela sú charakteristické dokumentárnymi prvkami. Využíva pri tom nástroje nových médií a systematicky sa pohybuje na hraniciach iných disciplín. Získala niekoľko dôležitých ocenení, napr. v roku 2002 sa stala laureátkou Ceny Oskára Čepana, v roku 2005 ocenenia LOOP AWARD v Barcelone. Jej diela sú súčasťou domácich a zahraničných zbierok vo významných inštitúciách (MACBA v Barcelone, MOT v Tokiu, SNG v Bratislave). V súčasnosti pedagogicky pôsobí na Žilinskej univerzite. S ASPEKTOM spolupracovala na knihe Jany Juráňovej *Lásky nebeské* (2010).

Jana Bodnárová (nar. 1950 v Jakubovanoch, okr. Liptovský Mikuláš) žije v Košiciach. Vyštudovala vedu o výtvarnom umení. Publikovala 24 kníh pre dospelých a deti.

Za svoju tvorbu získala viacero ocenení, napr. Cenu Ivana Kraska za *Aféru rozumu* (1990); 1. cenu za hru *Kurz orientálneho tanca* v súťaži Dráma 2004; Ženskú cenu Bibliotéky za detskú knihu *Dita* (2014), Cenu Literárnej akadémie za román *Náhrdelník/Obojok* (2016). Zbierka prozaických fragmentov *NOcturná* (2018) sa dostala do desiatky ceny Anasoft litera. Jej diela boli preložené do viacerých európskych jazykov a čínštiny, ukážky z tvorby do hindčiny a arabčiny. Venuje sa aj tvorbe video performancií, ktoré boli prezentované na Slovensku i v zahraničí.

V knižnej edícii ASPEKT vyšli doteraz dve autor-kine knihy: roku 2005 *Insomnia* s textami Mandolína, Nočná samovrava a Popríbehy; roku 2008 *Takmer neviditeľná*, ktorá sa stala finalistkou ceny Anasoft litera. Obe knihy boli preložené do maďarčiny.

Hommage à Paula Becker

Zimné popoludnie. Vietor za sklom znel sucho. Víril vločky.

Dosť búrlivý deň.

Pomyslela si K.

Pozorovala úsek zimnej záhrady pred domom. Sneh všetko mäkko poprikrýval. Stratili sa pod ním nielen kríky a všetky maličkosti, ktoré K. inokedy mohla pozorovať, ale takmer zmizli i stromy.

K. videla možnosť obrazu. Prázdne, biele plátno, len v hornej časti husté čierne čiary alebo škvrny. Abstrakcia ju však nelákala, aj keď ju zaujímala ako všetko nové. Napadlo jej, prečo Paula Becker nemaľovala krajinu v zime. Všetok okolo Worpswede museli byť tuhé zimy! Všetky Pauline krajinky, ktoré si K. dokázala teraz v mysli vybaviť, boli iba strohé výseky skôr jesennej alebo jarnej prírody s pokrivenými časťami kmeňov briez v popredí. Alebo nehostinné severské vresoviská s ponurými farbami.

Holota. Opustenosť.

Vždy mala odpor k milučkovej ľúbivosti. Povedala K. nahlas o maliarke, ktorú obdivovala.

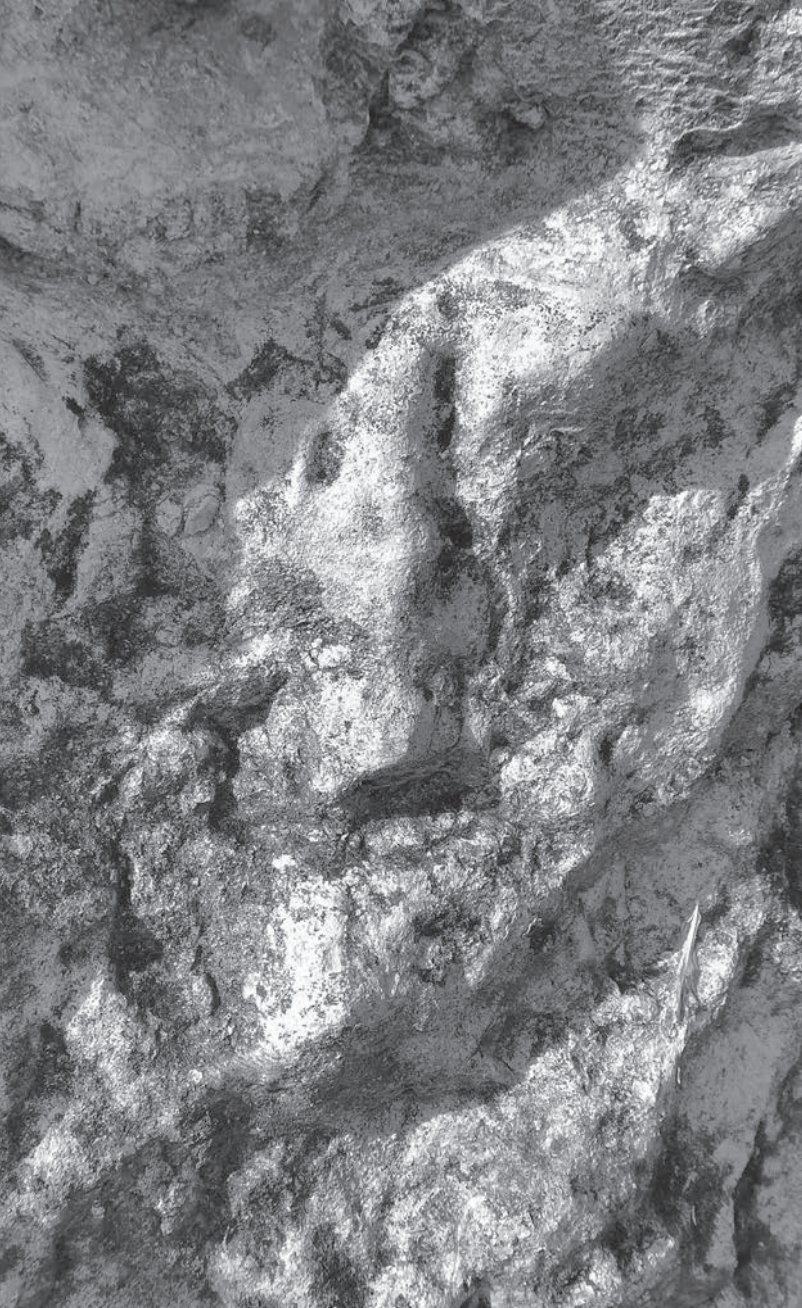
V zahraničných časopisoch si K. našla túto nemeckú maliarku ako druh kompasu. Alebo dávnu vnútornú sestru, ktorá ju buchnátni do chrbta posúva v jej vlastnom maľovaní dopredu. Odkedy sa dozvedela, že Paula Becker si zapisovala svoje myšlienky najmä v množstve listov, K. si tiež viedla čosi ako nepravidelný denník. Paula písala naozaj veľa listov. Premyslene štylizovaných, akoby presne vedela, že raz sa v nich budú prehŕňať iní, i celkom cudzí ľudia.

Takže K. už istý čas rada píše záznamy svojich myšlienok. Aj teraz, v tomto skúpom zimnom svetle, sa uvelebila v tureckom sede blízko okna a číta svoje posledné zápisky.

... byť vyladená so súčasným svetom.
Mám v sebe sieť. Tisícky mikronití. Lovia
skutočnosť ako pavúky. Menia ju na
ťažko pochopiteľný nový svet.
Neurovedy by možno vedeli vysvetliť,
čo ja neviem... Pre maliara je koža
definitívna hranica medzi dnu a von.
Chráni telá. Zabalí ich vnútro. Občas ho
prezradia triašky a červenanie sa. Koža
sôch je iná. Tá dáva vidieť cez dotyk.
Dovolíte mi, aby som myslela po svojom?

K. dopísala poslednú otázku a ani sama presne nevedela, komu ju určila.

Veď možno aj jej poznámky raz bude ktosi čítať. Zavrela notes, hodila ho do zásuvky písacieho stolíka a zamkla ju. Bola už sviatočne oblečená, len si ešte prečesala husté tmavé vlasy, urobila cestičku na temene a chvost vzadu stiahla do uzla. Ako to robila Paula. K. nemala výraznú bradu, takže tento účes jej vylepšil profil tváre. Mama so sestrou na ňu čoskoro zavolajú z haly.

Noc si pichá ópium.
Zapísala si v mysli K.

V tom studenom večere uprostred zimy, keď sa očakávala tichá noc, svätá noc, nad hlbokým spánkom bez snov, keď nič nemá pôsobiť strašidelne, lebo osol, v ktorého oku sa odráža mesiac, prichádza do cieľa, Mária má ruky položené na tehotenskom bruchu, nahne sa a čosi šepká bradatému mužovi, ktorý nie je otcom dieťaťa. Ten ju opatrne vezme do náručia a zloží z chrbta ustatého zvieraťa. Kolektívna spomienka na Máriin a Jozefov útek a nasledujúcu udalosť obnovovaného dieťaťa sa opakuje v sústredných kruhoch, keď zima vrcholí a postupne začne pribúdať denné svetlo.

Tak v tento skoro už večer sa rozhojdal zvon a tri ženy kráčali prázdnu ulicou mesta, držali sa pod pazuchami, oblečené v kabátoch z kvalitnej vlny s kožušinkou okolo krku a na rukávoch, len odlišného strihu. Hovorili si, že kostol už bude plný a že K. určite zaplní posledné miesto v speváckom zbore.

Dávno si tam mala byť. Dirigent už asi zúri.

Povedala mama.

Smiali sa jej poznámke. Vtom zvrieskli. Tesne pred nimi padol na dlažbu muž. Práve vyskočil z okna hotela.

Ležal doluznačky, s vyvrátenou hlavou a rozhodnými údmi. Vyzeral, akoby len tak zletel a teraz spal.

... smrť jen len rýchly prelet a spánok.

Nemilosrdne si zapisovala v mysli K.

Z okna visela záclona a povievala vo vetre. Z hotela nik nevybehol. Vôbec vyzeral ľudoprázdno, až pusto. Kaviareň síce svietila teplým svetlom, ale izba, z ktorej muž vyskočil, bola tmavá, rovnako ako i ostatné hotelové izby.

Najstaršia zo žien stále kričala. Ďalšie dve už stíchli, len si pritláčali ruky na ústa. Stáli na chodníku ako zamrznutá kôpka.

Vtom telom muža prebehol kľč. Prudko vyskočil a rozbehol sa preč od hotela, od troch zmeravených žien, ktoré si možno ani nevšimol. Bežal od centra zasneženého mesta, smerom k zamrzajúcej rieke a k závejom pod vrchmi. Preč od miesta, kde sa šírila kovový zvuk zvona a ženský krik.

Keby muž zostal ležať mŕtvy, pretrhlo by sa pradivo harmónie toho večera a nastupujúcej noci. Ženy by museli zniesť vypočúvanie o udalosti. Ale neznámy skorosamovrah už úplne zmizol v tme a ony kráčali ďalej, len boli celé rozčúlené, najprv celkom zmrznuté z toho šoku, potom zas rozhorúčené, až napokon vkĺzli do útrob evanjelického kostola so špicatou vežou viditeľnou zo všetkých strán mesta.

Matka s jednou dcérou si sadli do lavice už skoro na konci chrámovej lode a K. vybehla na chór. Jej miesto v zmiešanom speváckom zbore bolo v druhom rade celkom naľavo. Dirigent na ňu vyčítavo pozrel a vtedy organ vybuchol melódiu. V K. sa chveli nervy, ešte napnuté zo scény na hlavnej ulici. Vzápätí v tej Mendelssohnovej melódii počula vlastný hlas, ako z nej vystupuje najprv akoby proti jej vôli, no postupne sa uvoľňoval: Anjelov spev čujme krásny: narodil sa slávy Kráľ!

K. spievala s otvoreným hrdlom a zároveň myslela na muža na dlažbe.

Spev skončil, začal sa obrad s modlitbami kňaza i ľudí, ktorí ustavične vstávali a sadali si do lavíc, s kolektívnym spevom podľa spevníka, spevom tak trochu suchým, bez náznaku sladkosti mystérióznej udalosti, ku ktorej sa upínal. Spievali o chóre anjelov skláňajúcich sa k zemi. K dieťaťu v jasličkách.

Prečo práve v jasličkách? Čisté jahniatko v detskej koži! A prečo majú byť veselé, šťastné dni iba teraz, na krátky čas? Rovnako ako želanie pokoja, mieru. Nie je to predstieranie? Prázdne gesto?

Mihlo sa v mysli K., kým zbor čakal na svoj nový nástup.

Ale vzápätí jej myseľ preskočila na záclonu. Tú si stačila všimnúť po skoku skorosamovraha, ako viala z hotelového okna. Vedela, že ju nechá dominovať na budúcej kresbe ako nebezpečný signál alebo záhadný mrak.

Kňaz končil kázeň. Ešte čosi hovoril o inak nemilosrdnom odvíjaní sa času, ktorý má len v tento štedrovečerný moment krásu a bezpečie presne sa vracajúceho cyklu v jeho nekonečnom a jedinečnom opakovaní počas Vianoc, keď bez ohľadu na tmú a chlad zdieľame pohostinnosť a dobrú vôľu. Zvlášť teraz, keď sa začne písať rok tisícdeväťsto tridsať, teda dvanásty rok po strašnej vojne v našom novom demokratickom štáte.

Zdôraznil poslednú vetu.

Po návrate domov si všetci posadali okolo oválneho stola a najprv potichu, bez jediného slova jedli oplátky s medom, po nich hubami voňajúci kysel. Nasledovala ryba v aspi-ku. Polovica kapra bola zaliata priezračnou hmotou. Ležala na plytkej porcelánovej mise zo starého servisu, pochádzajúceho z manufaktúry starého otca K., ozdobená kolieskami mrkvy, krúžkom citrónu vsunutým za žiabru a petržlenovou vňaťou v do polovice rozrezanej papuli. K tomu mama servírovala zemiakový šalát nakyslo a ešte i sladký koláč plný hrozienok.

Je to moje a vaše biele zlato. Vy budete meniť tvary a výzdobu podľa novej doby. Moje krédo bolo vyrobiť čo najtenšiu hmotu, bielu ako holubica. Podobnú tej čínskej. Ale len mi teraz „preživéhoboha“ ozlomkrky nepri-sahajte, že keď skapem, vy porcelánku ne-predáte! Chi, chi...

Snažil sa kedysi dávno žartovať starý otec K. Upravoval si pléd na kolenách rukami s pokrútenými prstami a prezeral si líniu jednej zo svojich šálok.

Mama K. so svojimi sestrami tú chátrajúcu porcelánku naozaj až príliš rýchlo po smrti otca predali, aby na nej aspoň čo-to zarobili.